

Lekce 1

Řecká alfabéta. Čtení a výslovnost

1. Řecká alfabéta má dvacet čtyři písmen:

Velké písmeno	Malé písmeno	Přepis (a výslovnost)	Jméno
Α	α	a	alfa
Β	β	b	béta
Γ	γ	g	gamma
Δ	δ	d	delta
Ε	ε	e	e psílon
Ζ	ζ	z	zéta
Η	η	é	éta
Θ	θ/9	th	théta
Ι	ι	i	ióta ^a
Κ	κ	k	kappa
Λ	λ	l	la(m)bda
Μ	μ	m	mý
Ν	ν	n	ný
Ξ/Ξ	ξ	x	ksí
Ο	ο	o	o mikron
Π	π	p	pí
Ρ	ρ	r	ró
Σ	σ, ς ^b	s	sigma
Τ	τ	t	tau
Υ	υ	y [ú]	y psílon
Φ	φ	f	fi
Χ	χ	ch	chí
Ψ	ψ	ps	psí
Ω/Ω	ω	ó	ó mega

^a Následuje-li za i nebo u samohláška, vyslovuje [j]: *ἰῶτα = [jótaj].*

^b *Ερωμα* na konci slova *ἑρωμα* se čte jako *ερωμα* a *ἑρωμα* se čte jako *ερωμα*.

2. **Velká písmena** se v novodobých edicích používají na začátku jmen. Na začátku vět se používají v případě, že větou začíná odstavec; často stojí i na začátku citací. Běžné věty začínají zpravidla malým písmenem.

3. Řečtina má velmi jednoduchý, fonetický způsob zápisu, který se víceméně kryje s výslovností klasické doby,^c a je tak pravým opakem krajně komplikované angličtiny či francouzštiny. Výjimkou je pouze dvojhláska ou, která se čte jako [ú], a písmeno γ, které se před κ, γ, χ a ξ vyslovuje [ŋ]: ἄγγελος [angelos], ἑγκέφαλος [enkefalos], ἑλεγχος [elenchos], Σφίγγς [sifŋks].

4. Souhlásky Χ, θ a φ byly **aspirované** a vyslovovaly se [kʰ], [tʰ] a [pʰ] (odtud latinský přepis dodnes užívaný ve většině západních jazyků).^d Dnes takto vyslovujeme pouze théta (abychom je odlišili od tau), fi vyslovujeme jako [f] a chí jako naše [ch]. Zéta se čte jako [zd] nebo [dz], později jako [z], dnes je zpravidla čteme jako [z] či [dz].

5. V řečtině jsou následující **dvojhlásky** neboli **diphthongy**, zakončené na i či u:

αι = [aj]	αυ = [au]	ει = [ej]
ευ = [eu]	ηυ = [éu]	οι = [oj]
ου = [ú]	ουυ = [óu]	υι = [yi]

Pozor: ou se čte vždy jako [ú], krátké [u] řečtina nemá; u vyslovujete jako [u].
Nechce-li pisatel, aby se dvě samohlásky četly jako dvojhláska, rozdělí je na dvě slabiky pomocí tzv. **diatrese** ("). Např. Ἐβραϊκός čtete [hebra-ikos], bez diatrese by se četlo jako [hebrajkos], srov. českou výslovnost v na-u-ka.

6. Písmeno ióta se často píše pod α, η a ω. Nazývá se pak **ióta subscriptum**: ἰοττίς [léjstés]. Řekové je původně slabě vyslovovali, během klasické doby je však vyslovovat přestali. Dnes se také často nevyslovuje, nicméně jeho vyslovování je didakticky výhodné, neboť pomáhá rozlišit různé tvary. Poj-i-li se takovému ióta s velkým písmenem, píše se vedle něho: např. Ἄϊδης [Hájédés] nebo [Hádés]. Alfa s podepsaným ióta je dlouhé.^e

7. Začíná-li slovo samohláskou, je nad ní **přídech**. Rozlišujeme dva druhy přídechů: **jemný** ('), který se neče, a **ostrý** (´), který se čte jako [h] na začátku slova:

^c Naše učebnice ovšem podává výslovnost školní české varianty ne zcela správné renesanční rekonstrukce, tzv. erasmiany, kvůli její vžitosti; i tak se však liší od vědecké rekonstrukce klasické attičtiny jen v několika bodech.
^d Latinský přepis „ch“ je ve skutečnosti [kʰ] – latina pro zápis [k] používala „c“.
^e Někteří editoři ióta subscriptum netisknou, ale používají plnou formu této hlásky, tzv. ióta subscriptum: např. Ἄϊδης má nad svěřbu odlišnou podobu Ἄϊδης.